

Učiteljski Tovariš.

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Vsebina: Že izboljšujejo! — Koroško učiteljstvo. — Naši listi in naši „prijatelji“. — Pritisk pristojbino-odmerne urada v Ljubljani na šole na Kranjskem. — Zmes. — Društveni vestnik. — Književnost in umetnost. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeb. — Spomini na Zagreb.

Že izboljšujejo!

Kdo? — Klerikalci! — Kaj? — Naše plače! — Kdo je z njimi? — Slomškarji-učitelji! — Glas izmed občinstva: Sramota! — — —

Toda čujmo!

Duhovniki kot zvesti pristaši Mahničeve stranke so obesili narodnost na klin ter so postali dan za dnevom neznosnejši. Dobivali so češče tajne pouke za nastop v javnosti v duhu klerikalizma, nas učitelje so začeli prezirati, po časnikih obrekovati in preganjati. Klerikalizem ima za svoje geslo nadvlado nad narodi v posvetnem gospodarstvu. Da jim je pa mogoče to izvesti, je treba mnogo truda in borbe. Za izvedbo tega ideala so takoj izprevideli prvaki, da je treba dobiti v svoje roke šole in učiteljstvo. Da bi se to lažje doseglo, smo čuli z lec brati mnogo pastirskih pisem o brezverski šoli in učiteljstvu. Preden so začeli ljuto borbo, je bilo treba prej ljudstvo nahujskati zoper sedanjo šolo in učiteljstvo.

Pokojni kardinal Missia kot ustvaritelj, pokrovitelj in vodnik našega klerikalizma je moral dobiti za izvojevanje zmage svojim idealom vojskovodjo. In dobil je Šusteršiča.

General vojske je bil dobljen. Missia je dobil nadškofijo goriško in postal tam kardinal, a vrhovno poveljništvo je še vedno vodil sam. Dokler je bil on živ, je vodil vso vojsko z veliko spretnostjo, sedaj po njegovi smrti pa se je začelo vse podirati: ostal je general brez maršala. Jeglič ni Missia.

Značilno je bilo gledati vojskovanje klerikalizma z napredno stranko pri državnozborskih in deželnozborskih volitvah. Pri prvih je nastopil učitelj kot kandidat nasproti generalu klerikalizma, predrzna misel, a vendar velikega pomena za nas. Ves klerikalni aparat je bil pokonci, v strahu, da bi ne zmagali mi. Takrat smo videli, kaj more klerikalni aparat in kakšnih poniževalnih sredstev se poslužuje za zmago. Z lec so agitirali od nedelje do nedelje, po hišah so hodili duhovniki, in od njih fanatizovane ženske so vplivale na svoje može. Denarja so za to volitev potrosili na kupe, in vendar je dobil naš kandidat nepričakovano število glasov (12.000).

Veselimo se, ker je ta boj vzel duhovščini jako veliko ugleda in spoštovanja. Celotno kmetje so govorili: „Zdaj pa sem trdno prepričan, da imajo tudi duhovniki svoj trebuh za boga.“ Vojska je tukaj, vojevati se je treba do konca. Učitelji se ne moremo in ne smemo dati klerikalizmu pod noge, ker bi bila pod njihovo nadvlado naša smrt gotova.

Lahko nam je razvideti, zakaj „Slovenec“ tako z namenom laže, obrekuje in opravlja. Učitelji nismo varni pred njim, ker ne trobimo z njim v eden in isti rog, zato nas bije, ponižuje in zasramuje, kadar in kjer more. Radi častikraje so bili njegovi uredniki že večkrat sodno preganjani in kaznovani, a vse to smatra klerikalizem kot preganjanje cerkve, in kaznovane stranke si štejejo še v čast, da smejo toliko trpeti za vero. Krivoprisežniki se smatrajo za mučenike cerkve, zato vidimo vlagati proteste svojega vladike pri višji sodnji ali ga vidimo celo moledovati na najvišjem mestu za pomiloščenje takih ljudi. Za skrajno nemoralično življenje duhovnikov ima on popolnoma gluha ušesa, vse jim odpusti in pregleda, samo da so neustrašljivi in pogumni bojevniki za klerikalni ideal. Ne samo to, da niso taki javni pohujšljivci nič kaznovani, ampak za svoje zasluge dobe še dobre fare, med tem ko mirni in treznoživeči zaman prosijo zanje.

Povedali smo že, da je general te moralično propadajoče stranke dr. Šusteršič. Pri njem je narodnost deveta briga. On gleda le na to, kako bi izvojeval zmago za svoj ideal. Da bi lažje uničil steber napredne stranke, naše trgovstvo, je napovedal temu vojsko. Napravil je svojo klerikalno gospodarsko organizacijo, razne posojilnice, mlekarne, kmetijske zadruge in konsumna društva. Znano je kot beli dan, da klerikalci niso bili in ne bodo nikoli dobri gospodarji in voditelji narodov. Pri njih je narodnost paganstvo, zato nimajo srca in pravega čuta za narod. Znajo na lahek način živeti, a za vztrajno delo, trpljenje in požrtvovalnost za narodno blaginjo jim je malo ali nič mar. Zato vidimo, kako zbornajo na prav lahkomišljen način razna društva z raznimi slepili in lažmi, da spravijo lažje naroden denar v svoje kremplje, potem delujejo nekaj časa prav lahkomišljeno, a kadar zabredejo v dolgove, si umijejo roke, narod mora pa plačevati. Razna društva hirajo in propadajo, narod ima pri njih zaupnega mnogo milijonov denarja, dolgovi radi lahkomišljenega gospodarstva rastejo dan na dan, škof sam je zadolžen do ušes, katastrofa se bliža, denarne podpore ni od nikjer. Ako ne dobe klerikalci prav kmalu pomoči, nastane polom, da ga bo slišati daleč po svetu.

Sedaj lahko razumemo, zakaj je dal general dr. Šusteršič tako izjavo učiteljstvu. Pravi, naj ne delajo in rujejo učitelji zoper duhovne in cerkev. Lepa je ta! Vabili so nas k sebi klerikalci na razne načine, ko so nam dajali poprej po svojih glasilih zaušnice dan na dan. To se pravi: Tukaj ti dam zaušnico, pa bodiva prijatelja, saj veš, da te potre-

bujem za svoje namene; kadar te ne bom več potreboval, ti bom dal kakor Lueger na Dunaju še nekaj zaušnic, potem lahko greš, kamor hočeš! Tista duhovščina, ki pravi, da je naša šola brezverska, da je učiteljstvo brezversko, duhovščina, ki nas obrekuje, ponižuje, preganja, prezira in nam čast jemlje, kjer le more, tista duhovščina si upa še trditi, da smo ji nasprotni. Stisni psa za rep, pa kmalu vidiš, kaj napravi! Neumno bi bilo od nas, da bi bili klerikalizmu za vse prestano poniževanje in trpljenje še za štafažo!

Klerikalizem je bil in ostane narodni izobrazbi nasproten, torej je in bo nasproten tudi učiteljstvu. Ne čudimo se, če slišimo, da hočejo rajši razbiti deželni zbor, nego bi nam privolili izboljšanje plač. Ako bi deželni zbor glasoval za stalno podporo 1 milijona kron za saniranje klerikalnih gospodarskih podjetij, takrat bi gotovo ne razbili deželnega zbora, takrat bi ne vpili, da mora priti naša dežela na kant. Seveda je drugače takrat, ko gre za krvavo zaslužen denar učiteljev. Zanje ni denarja, ker so klerikalci šoli, učiteljem in narodni prosveti nasprotni že iz principa. Tudi se ne čudimo, da se je klerikalni general delal norca iz učiteljev, trdeč, da morajo prostovoljno prispevati višji uradniki za izboljšanje naših plač, ker imajo ti največ dobička od šole. Ta izrek je tako neumen, da se mu morajo smejati kože na paši. Radi bi vedeli, kolike je pri volji dati v ta namen dr. Šusteršič, škof in bogati župniki.

Ker služimo narodu, zanj trpimo in žrtvujemo vse svoje moči, zahtevamo tudi od naroda pošteno plačilo. Naj klerikalci groze kolikor hočejo, delavci za narodno prosveto moramo biti plačani tako, da ne bomo umirali za lakotjo.

Tu imate, Slomškarji! Vaš pokrovitelj in zaščitnik vam je zabrusil v obraz, da noče na nikak način tudi vam izboljšati plač. Mislili ste, kakor mnogo dunajskih učiteljev, da boste srečni pod klerikalno zastavo. Zmotili ste se!

A mi se ne motimo: Dokler vlada ljubljansko škofijo brezprimerna, uprav fantalinska predrznost in oholost Šusteršičeva, toliko časa ne bo mogoče, da bi se napredno učiteljstvo še kdaj družilo z ljudmi, ki poljubljajo umazane roke!

Individiju pa, ki je glumačil in hotel dne 19. pret. m. v „Katoliškem domu“ v Ljubljani imeti za osle (kdor drugim jamo koplje, pade sam vanjo) naše učiteljstvo, bodi poslan v primernem spoštovanju odkritosrčni — fejš!

Koroško učiteljstvo.

Klerikalci nam kaj radi očitajo koroške učitelje, češ, da so nemškutarji, in da bi tudi kranjsko učiteljstvo vskočilo v nemškutarski tabor, ko bi mu kazalo. A s tem natolecevanjem opravijo le pri nerazsodnih ljudeh, kdor razmere pozna, tega ne vznemirjajo.

Da pa ne bodo klerikalci mislili, da z molčanjem pri-trjujemo njih obrekovanju, hočemo to nekoliko osvetliti.

Najprej moramo pribiti, da so učitelji za dijaki najidealnejši. Pravi zavedni učitelj nikdar ne obrača plašča po vetru, ampak vedno stremi za svobodo in napredkom. Priča za to nam je učiteljstvo v vseh deželah, a najbolj na Spodnjem Avstrijskem. Tam imajo klerikalni krščanski socialci večino in silno terorizirajo napredno učiteljstvo. Vsemu svetu je znano, kako se tam odpuščajo napredni podučitelji in pro-

težirajo klerikalni štreberji. In tamošnji svobodomiselni učitelji so jako značajni in mnogi tako inteligentni, da bi delali čast vsakemu stanu. Mnogi so morali zapustiti učiteljski stan, odpuščeni ali pa tako šikanirani, da jim ni bilo več obstanka. Tako je Konrad Reise, eden najnadarjenejših dunajskih učiteljev, urednik nekega koroškega socialističnega lista. Vkljub vsemu terorizmu pa imajo klerikalci tudi na Spodnjem Avstrijskem primeroma jako malo pristašev med učiteljstvom, ampak velika večina se drži svobodomiselne zastave, četudi trpi zaradi tega.

Ravno tako je na Kranjskem. Če bi naše učiteljstvo ne bilo značajno in bi hotelo tuliti s klerikalnimi volkovi, bi pač živelo mnogo mirneje in složneje, zlasti na kmetih, kjer je pa učiteljstvo še bolj radikalno kot v mestih. Šolska oblastva do zadnjih časov niso bila prav nič naklonjena naprednemu učiteljstvu. Res se morebiti kdaj protežira kak napreden učitelj, ali to se zgodi jako redko. In zakaj bi se tudi ne, če je mogoče, in če sta dva enakovredna kompetenta? Kdo bo pomagal tujcu, svojca pa pustil v bedi? Sicer bi pa niti napredno učiteljstvo samo ne pustilo, da bi se taksiralo po političnem mišljenju in delovanju. Ono je napredno iz idealnih nagibov in brez stranskih ozirov. In tako tudi ostane, naj pridejo do moči nemškutarji ali klerikalci. Povsod se dobe izjeme, in tako se je tudi iz naprednega učiteljstva izločila majhna frakcija, ki ni imela samozatajevanja dovolj, da bi brez voditeljskih časti marširala z drugimi tovariši. Tem se je pridružilo nekaj neodločnih tercijskih duš, in postala je slavna „Slomškarija“. Ta je sedaj ljubljenski klerikalcev. Ogromna večina pa nas je naprednih in narodnih in tudi ostane.

Če so pa učitelji napredni tudi v takih deželah, kjer je večina ljudstva napredna, se jim pač to ne more šteti v zlo, zakaj namen učiteljstva je pač delovati na to, in če se to zgodi, ali naj mari potem začno brenkati na reakcionarno struno samo za to, da ostanejo v opoziciji?

Koroška je napredna, in tamkajšnje učiteljstvo ima pri tem glavno zaslugo. In koroški učitelji niso nemškutarji, ampak po večini pravi Nemci. Saj se vedno čita: učitelj J. J. je bil imenovan za slovenski kraj, pa ne zna slovenski. Kdor zna samo nemški, je vendar Nемец, ne? Ali naj zataji svojo narodnost le na ljubo „Miru“ in „Slovencu“? Večina koroških učiteljev je Nemcev po rojstvu, nekaj po vzgoji. Imamo pa tudi tam nekaj slovenskih učiteljev, vendar večina se jih je izselila, posebno na Spodnje Štajersko.

Pisec teh vrstic pozna Koroško. Bil je tam skupaj s slovenskimi in nemškimi kolegi, in oboji so napravili nanj dober vtisk. Tudi nemški tovariši so radi govorili z njim slovenski, če so znali.

Koroški učitelji so zavedni, delavni in priljubljeni. Tudi nasprotniki priznavajo njih vplivnost. Da pa ne morejo iti s klerikalnimi Slovenci, je umljivo. Dva ideala imamo: narodnost in svobodo. Koroški učitelji so se zavzeli za drugega. Seveda pri tem niso v nemar pustili narodnosti, ki je pri njih nemška. Slovenska stranka na Koroškem pa ima samo en ideal: klerikalizem, narodnost je pa pri njih le kot slepilo. Zato pa se umikajo vsi količkaj svobodomiselni možje tam iz javnega življenja. Jezikovna meja pa se kar očitvidno pomika vedno bolj proti jugu.

Torej le nikari otepati okolo z narodnostjo, ki je vam samim le sredstvo do smotra!

S.

Naši listi in naši „prijatelji“.

Vsak učitelj, ki od naših znanih nasprotnikov pričakuje za svoj trud in delovanje priznanja in pravičnosti, se bridko moti. Neštevilne dokaze imamo za to, in vsakdanje življenje nam jih sproti ponuja. Ti dobri naši prijatelji so nam vedno za hrbtom in vsako najmanjšo napako ali slabost posameznega učitelja izrabljajo proti njegovi osebi in potem proti vsemu naprednemu učiteljstvu. Nedavno je „Slov.“ napadel nadučitelja Repiča na Uncu, ki je baje nekoliko pozneje pričel s poukom in je potem to svojo hudodelno napako popravil, da je pridržal učence nekoliko dlje časa v šoli. Če bi hoteli napredni učitelji biti taki denuncijanti kakor so nakupičeni okrog „Slovenca“, bi imeli dovolj prilike, razne vzorne katehete naznanjati, ki zamude po cele ure brez upravičenega vzroka, katerih pa ne dopolnijo nikdar. Smo pač v tem oziru na pravi poti, da nočemo posnemati vzornih katoličanov! Kakor nam priča ta slučaj, imajo ta slavna gospoda vedno namen in namene napredno učiteljstvo, posameznika in celoto uničiti. V celoti je umevno, da je naša „Zaveza“ mišljena. Seveda se nji ne da škodovati na tak način kakor posamezniku, a bi v slučaju, da bi se jo moglo pokončati, bila za nas škoda večja in pri nasprotnikih večje zmagoslavje. „Zaveza“ izdaje „Popotnika“, „Tovariša“ in „Zvonček“. Naš stanovsko-političen list je „Tovariš“. Njegov namen in dolžnost je, da zagovarja šolo in učiteljstvo v političnem življenju. Povsem razumljivo je, da na tega gledajo naši nasprotniki najbolj, ker jim je že številnokrat s svojo ostro krtačo odrgnil nosoroško trdo kožo. Ta list uničiti bi bil vrhunec njihove dobre volje in še boljšega namena. Če prinaša „Slovenec“ v svojem blagoslovljenem kotičku razne odlomke iz „Tovariša“, je znamenje, da jih tisto najbolj peče, kar pihajo. To delo lahko nadaljujejo, če si tudi svoje nosove opeko, mi učitelji in naš „Tovariš“ pa korakamo dalje po začrtani poti. Svoje jeze ne morejo prikriti nasprotniki nad „Popotnikom“, ki je pedagoški list. Pregarjajo ga, kjer morejo in zakaj? List sam na sebi je popolnoma nedolžen, ker prinaša samo strogo pedagoške stvari, razen parkrat, ko je v svojih paberkih prinesel numerične podatke o pogubnosti klerikalizma. Pa to je že dovolj! Več kot preveč je tudi to, da ga izdaja naša „Zaveza“. Zato je „Slovenec“ nekolikokrat kar očitno pisal: „Ven s „Popotnikom“ iz kraj. šol. svetov!“ Kdor čita „Slovenca“, se lahko spomni na to. In naš „Zvonček“, ali prizanašajo temu? Tudi ne. Nežni mladini priljubljeni in zares ljubki „Zvonček“ so dejali tudi že na svoj pranger, da bi mu vzeli zaupanje in ga uničili. Katol. tisk. društvo izdaje neki koledar za duhovščino. V tem koledarju je tudi ocena in priporočilo raznih slovenskih knjig in mladinskih spisov. Tudi „Zvonček“ je vmes. O njem je pisano jako laskavo, le da se omenja Podgornikov „Skesanec“ in pesem „Božič“, ki po mnenju strogega kat. kritika nista pisana v „katol. duhu“. Zaradi teh nedostatkov („Skesanec“, „Božič“) ne moremo „Zvončka“ priporočati, se glasi „priporočilo“. — Glasilo učiteljev in šolskih prijateljev „Sl. U.“ je tudi že obljajalo „Zvonček“, češ, da pripravlja mlade bralce na „Zvon“. Čudno bi bilo pač, če bi ta odpadek jate klerikalnega časopisja hvalil naše liste, naravnost sramotno pa je, da list „učiteljev“ izkuša škodovati dobremu in poštenemu mladinskemu listu. Iz tega razvidimo: Vse, kar napravimo mi, pri čemer sodelujemo mi, vse to je sovraženo in napadano od klerikalcev, četudi je vse to hvalevredno in koristno. Namen posvečuje . . .

Prav tako kakor nasprotnikom je tudi nam znano, da moramo imeti svoje liste, če hočemo obstati. Dolžnost je tedaj vsakega učitelja in tudi vsake učiteljice, da ima naročene te liste. Ni pa še dovolj biti samo naročenim, druga dolžnost je tudi pridobivati listom še drugih naročnikov.

Vsak učitelj in učiteljica zahtevaj pri kraj. šolskem svetu, da ima naročen „Zvonček“ in „Popotnika“. Ako klerikalni krajni šolski svet noče tega storiti, je treba nastopiti resno in odločno. Kdor pa nima poguma zato, takega obžalujemo. Tudi v bralnih društvih in čitalnicah, kjer sodeluje učiteljstvo, se sme zahtevati, da sta naročena „Tovariš“ in „Zvonček“. Po klerikalnih društvih skoro povsod vidimo „Slov. Uč.“ in „Vrtec“.

Tudi dobimo pogosto priliko, da zasebnikom opomnimo, da naj si naroče za svojo deco „Zvonček“. Marsikomu niti ne pride na misel; če ga opomnimo, pa se morda naroči. Iz vljudnosti in prijaznosti morda še napišemo naslov za list. Poznamo nekatere boljše rodovine, ki so napredne, toda nimajo „Zvončka“, pač pa kakšen drug list. Klerikalnim nevoščljivcem pa povemo, da bomo začeli brezobziren boj „Vrtcu“: kakor hitro zasledimo še kak napad na „Popot.“ in „Zvonček“. Dosedaj nismo še nikjer pisali in delovali proti „Vrtcu“, in tudi drugi napredni listi niso storili tega, v prihodnje pa klin s klinom. Somišljenikom pa veljaj: čim bolj bodo preganjali naše liste, tem bolj delujmo mi zanje v gmotnem in moralnem oziru!

Brez svojega časopisja smo kakor ptič brez peruti, ki se ne more dvigniti kvišku. Mi pa hočemo naprej in kvišku!

Hribovski.

Pritisk pristojbino-odmernega urada v Ljubljani na šole na Kranjskem.

Pred kratkim smo čitali v „Sl. Narodu“, da je pristojbino-odmerni urad v Ljubljani naložil šoli v Dragatušu nad 1000 kron davka. — To se je zgodilo tudi mnogim drugim šolam na Kranjskem. Posebno prizadeto je Trebelno pri Mokronogu.

Treba je vsekakor, da se merodajni faktorji upró tem čudnim terjatvam, ter da krajni šolski sveti vložijo rekurze pri gori omenjenem uradu.

Za zgled, kako se to zgodi, priobčujemo poziv, ki ga je odposlal krajni šolski svet na Trebelnem. Glasi se:

Slavnemu

c. kr. pristojbino-odmernemu uradu

v Ljubljani.

S plačilnim nalogom z dne 18. feb. 1903 se je naložilo ljudski šoli na Trebelnem pristojbinskega namestka 960 K 50 h in sicer od nepremakljivega premoženja za 3., 4. in 5. desetletje 675 K in za 6. desetletje 225 K; od premakljivega premoženja pa 40 K 50 h, in potem še poviška 20 K.

Proti temu plačilnemu nalogu vlaga vljudno podpisani načelnik krajnega šolskega sveta v zakonitem času priziv, sklicevaje se na sledeče razloge:

Sedanje šolsko poslopje je bilo sezidano šele l. 1867. in v dvonadstropno zgradbo vzdignjeno komaj l. 1890, torej se že iz tega vzroka ne more predpisati pristojbinski namestek za 3., 4. in 5. desetletje. Nadalje si podpisanecc dovoljuje omeniti, da po zakonu z dne 18. marca 1878 (drž. zak. št. 31) zastara pravica države naložiti pristojbino, ako se to ni storilo tekom 4 let.

Šolsko vodstvo ali pa krajni šolski svet gotovo nista nikoli zakrivala tega, da je na Trebelnem šolsko poslopje.

Nadalje se šolsko poslopje ne more ceniti na 6000 K, ampak v smislu § 13. ukaza visokega c. kr. finančnega ministrstva z dne 14. julija 1900 na samo 420 K, ker se plačuje od šolskega poslopja hišno-razrednega davka 4 K 20 h (dasi je ta davek na šolsko poslopje — nezakonit).

Poslednjič omenja podpisane, da so po odloku visokega c. kr. finančnega ministrstva z dne 24. junija 1875 št. 17104 poslopja, ki so odločena za javen pouk in za stanovanje učiteljstvu, poučujočemu v teh poslopih, davka in po tarifni postavki 106 Bc (opomba b) tudi pristojbinskega nadomestka — prosta. Če se je od šolskega poslopja na Trebelnem plačevala hišna razrednina, je bil ta davek — nezakonit! —

Z ozirom na to se torej tudi za 6. desetletje ne more predpisati pristojbinski namestek.

Kar se tiče premakljivega premoženja, obstoji isto iz državne obveznice z dne 1. avg. 1869 št. 18.809 pr 2000 K. Ta obveznica je pa ustanovna glavica pokojnega profesorja Frančiška Metelka, ki je volil ta znesek za izboljšanja plač učiteljstvu na Trebelnem, kakor kaže priloženo sprejemno pismo z dne 25. maja 1863 (pril. A).

Po uravnavi učiteljskih plač so se pa obresti te ustanove vedno rabile za tekoče šolske potrebščine, kakor je razvidno iz priloženih proračunov od l. 1885. nadalje. (Vsi proračuni pa niti ohranjeni niso.)

Po že zgoraj omenjeni tarifni postavki 106 pod Bc opomba 2 d) so pa premičnine, ustanove za učne in dobrodelne namene oproščene pristojbinskega namestka. In, da tudi niso; zakaj se je toliko let čakalo s „plačilnim nalogom“? Saj krajni šolski svet ni nikdar zakrival, da ima šola na Trebelnem to ustanovo, od katere je pri c. kr. davkariji v Mokronogu prejemal obresti.

Z ozirom na navedene razloge, kakor tudi na to, da krajni šolski svet na Trebelnem niti sredstev nima, da bi plačal predpisani davek (saj znaša vsa proračunjena potrebščina za l. 1903 komaj 321 K 90 h, drugih sredstev pa nima šola, in občina, ki je sama jako ubožna — občani se trumoma izseljujejo v Ameriko — bi raje pustila, da bi se šolsko poslopje prodalo, kakor da bi plačala tako velik davek) naj blagovoli slavni c. kr. urad za odmero pristojbin plačilni nalog z dne 18. feb. 1903 razveljaviti in izreči, da je šola na Trebelnem kakor doslej, tako tudi v prihodnje oproščena vsakega pristojbinskega namestka.

Krajni šolski svet na Trebelnem, 26. marca 1903.

Janko Leban,

šolski voditelj in načelnik krajnega šol. sveta.

* * *

C. kr. urad za odmero pristojbin v Ljubljani je na ta priziv odgovoril dne 26. marca sledeče:

„Naj prejme gospod predsednik kraj. šol. sveta na Trebelnem.

Obveščate se, da se je pristojbinski namestek, koji je bil šoli na Trebelnem za pretekla desetletja od nepremičnin v znesku 675 K predpisan, vsled naredbe c. kr. finančnega ministrstva odpisal. — V zadevi vložena pritožba bode pozneje rešena.“ — Torej — vendar! — —

Zmes.

III.

Minil je krasno uspeli shod kranjskega učiteljstva za izboljšanje gmotnega stanja. Bomo videli, koliko so zalegle naše odkritosrčne besede. Platonične simpatije političnih strank nam bore malo pomagajo, mi hočemo realnih dejanj. General kranjskih klerikalcev nas je pohvalil, rekoč: „Katoliško-narodna stranka je spremljala ta shod z velikimi simpatijami, in to tembolj, ker so se zahteve učiteljstva na tem shodu popolnoma v nepolitični in dostojni obliki stavile in zastopale.“ Tembolj se moramo čuditi poročilu v „Laibacherici“, katero je spisal nekdanji ljudski učitelj, ki pa je po raznih srečnih slučajih dospel do polnih vladnih jasli, kjer se prav dobro počuti in ima za naše najvitalnejše interese le vladna ušesa.

Ker potrebuje vlada za nove puške, topove, gumbe, za uvedbo dveletne vojaške službe in za rejo žrebcev ogromno vsoto milijonov, ni upanja, da bi kaka drobtinica odpadla za izboljšanje učiteljskih plač na Kranjskem, Primorskem, Tirolskem itd. Higijenični minister dr. pl. Koerber je iztaknil, da imajo šolski otroci slabe zobe in bo treba nekaj storiti za njih negovanje. Tudi učitelji si radi snažijo zobe, ali bolj potrebni so, da dobe kruha pod zob. Za tako delo bi si pl. Koerber pridobil večjih zaslug. Take zdravstvene reformacije so podobne dejanju bistrumnega gospodarja, ki je podirajočo hišo jel popravljati pri dimniku.

Regulacija naših plač je torej navezana na dobro voljo kranjskega deželnega zbora. Ako ne pogruntajo novega davka na luksuz-stvari ali kaj takega, bi se morale deželne doklade povišati. Na to je dovolj jasno odgovoril dr. Šusteršič: „Proti temu se moram najodločneje izjaviti. Raje razbijemo ves deželni zbor, nego bi kaj takega dovolili.“ To so tedaj simpatije katoliško-narodne stranke za regulacijo plač. Hvala vam lepa za take simpatije!

Dasi je bil učiteljski shod nepolitičen, kar je edino pravo, vendar ga je skušala katoliško-narodna stranka fruktificirati v strankin namen. Kako milo je vabil „Slovenec“ pred shodom učitelje v svoj brlog, a ni menda ujel nobenega kalina. Po shodu je hotel izkoristiti izvolitev Jakliča podpredsednikom, češ, poprej so mu dajali nezaupnice, zdaj so ga pa posadili na podpredsedniško mesto. In v tem oziru je bilo napredno učiteljstvo preveč koncilijsko! Ako prononsirane osebe iz vodstva „Zaveze“ niso smele imeti prostora v vodstvu učit. shoda, bi tudi neznatna Slomškarija bila lahko zastopana po kom drugem nego po razvpitem Jakliču, kateri na svojem političnem shodu ni našel besede za regulacijo plač, dasi je bilo vsem učiteljem naročeno, naj zaneso agitacijo med ves narod.

Jasno kot beli dan je, da klerikalci niso volili Jakliča deželnim poslancem za to, da bi zastopal učiteljske koristi, nego dati so hoteli s tem le brco naprednemu učiteljstvu, kateremu je svetoval Šusteršič: „Naj učiteljstvo pošteno vzgaja mladino in ne zlorablja svojega poklica zoper vero, cerkev in duhovščino. Jaz svetujem večini liberalnega učiteljstva, naj vpliva, da se neha s tem početjem, ker vsak pošten človek bode pripoznal, da vera, verska in cerkvena avtoriteta so glavni temelj vzgoje vsakega naroda.“ O, ti ljuba, naivna duša! Z drugimi besedami rečeno, morajo vsi učitelji postati Slomškarji in morajo vsakega še toli izprijenega duhovnika častiti kot polboga, potem — no, potem vam nasujemo nekaj ovsa v prazno korito.

Ko dojdejo odgovori na škofova vprašanja od vseh duhovnikov, bodo isto gradivo zbrali in uredili Slomškarji ter imeli najzanimivejšo razpravo za svoj sestanek. O regulaciji plač ne smejo govoriti, saj „Slomškova zveza“ niti kake prošnje na deželni zbor dosedaj ni vložila.

Kako se učiteljstvo za nos vodi, so pokazali goriški kleri-kavci. Skovali so nalašč tak zakonski načrt, ki nikdar ne dobi najvišje sankcije, plače pa so vendarle regulirali. Zadnji čas jih je spreletavala zona, pomisleč, da bi se vodstvo naroda utegnili kdaj deliti z učitelji, kar se še bo zgodilo, saj laž in obrekovanje imata kratke noge.

V album vseh klerikalcev še zapišemo vedenje nemških klerikalcev v štajerskem deželnem zboru. Ko se je šlo za odpravo nepotrebnega nemškega ženskega učiteljišča („im freiheitlichen Sinne“) v Mariboru, kjer imajo klerikalno nemško žensko učiteljišče pri šolskih sestrah, so vsi glasovali proti slovenskim deželnim poslancem, a župnik Holzer je celo isto, ustmeno zagovarjal. Erkläre mir dies, Graf Oerindur!

Rešetar V.

Društveni vestnik.

Kranjsko.

Iz „Zaveze avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev“. Za letošnjo XV. glavno skupščino „Zaveze“, ki se vrši o Binkoštih v Brežicah, so dosedaj zglasila sledeče razprave.

I. Pedagoško društvo v Krškem: a) Slovensko meščansko šolstvo. b) Uradovanje slovenskih šolskih voditeljev. Poročevalec g. Iv. Lapajne, ravnatelj meščanske šole v Krškem.

II. Ljubljansko učiteljsko društvo: Pravni zastopnik učiteljstva. Ime poročevalca objavimo pozneje.

Dosedaj sta prijavili delegate sledeči društvi: I. Društvo učiteljev in šolskih prijateljev okraja ljubljanske okolice: 1. Josip Gregorin, šol. voditelj — Črnuče. 2. Franc Trošt, nadučitelj — Ig. 3. Franc Lavtižar, nadučitelj — Šmartno pod Šmarno goro. 4. Ivan Petrič, učitelj — Rudnik. II. Ljubljansko učiteljsko društvo: 5. Ivan Bernot, učitelj, 6. Engelbert Gangl, učitelj, 7. Janko Likar, učitelj, 8. Marija Marout, učiteljica, 9. Rudolf Vrabl, učitelj — vsi iz Ljubljane.

Vodstvo „Zaveze“.

Deželno slovensko učiteljstvo v Ljubljani ima v četrtek, dne 7. t. m., zjutraj točno ob 9. uri v „Narodnem domu“ (pritličje na desno) svoj redni letni občni zbor z običajnim vzporedom. K mnogobrojni udeležbi vabi odbor.

Ljubljansko učiteljsko društvo si ogleda v četrtek, dne 7. t. m., ljubljansko tobačno tvornico. Člani se zbero točno ob 2. uri popoldne pred tvornico na Tržaški cesti. Po ogledovanju je izlet na Vič-Glince. — Mnogobrojne udeležbe prosi odbor.

Učiteljsko društvo kranjskega šolskega okraja ima dne 7. maja t. l. ob 2. uri popoldne svoje glavno zborovanje v šolskem poslopju v Šmartnem pri Kranju. Vzpored: 1. Pozdrav. 2. Tajnikovo in blagajnikovo poročilo. 3. Podrobni načrt za ponavljavne šole. Poročevalec g. Ivan Sprachmann iz Podbrezja. 4. Volitev: a) odbora, b) delegatov za letošnjo „Zavezino“ zborovanje v Brežicah. 5. Predlogi in nasveti. Z ozirom na važnost točke 3, katera tema je na dnevnem redu letošnje uradne učiteljske konferencije dne 16. julija, vabi vljudno k obilni udeležbi odbor.

Slovensko učiteljsko društvo kočevskega okraja zboruje dne 7. maja ob 10. uri dopoldne v Ribnici po sledečem vzporedu: 1. Poročilo predsedništva. 2. a) O praktičnem poučevanju po formalnih stopnjah, b) ustna meritev in delitev na nižji in srednji stopnji. Poročevalec Jos. Zupančič iz Dolenje vasi. 3. Volitev delegatov k „Zavezini“ zborovanju. 4. Volitev novega odbora. 5. Slučajnosti.

Gg. društvenike vabi k zborovanju najvljudneje odbor.

Štajersko.

Ormoško učiteljsko društvo zboruje dne 3. maja t. l. izvanredno zopet enkrat v nedeljo ob 10. uri predpoldne v ormoški slovenski šoli po sledečem vspredu: 1. Zapisnik zadnjega zborovanja. 2. Dopisi in društvena poročila. 3. „Požari v šolskih poslopih in kako se odvrtaajo nesreče od šolske mladine v slučaju požara.“ Podava g. Ant. Porekar. 4. „Zanimivosti iz vinarskega in sadjarskega tečaja za ljudske učitelje v Mariboru.“ Poroča g. Ant. Kosi. 5. Volitev treh delegatov za XV. glavno skupščino „Zaveze“, ki se vrši 30. in 31. maja v Brežicah. 7. Določitev skupnega pomladanskega izleta s sosednim učiteljskim društvom ptujskim. 8. Nasveti. Pobirala se bo tudi udnina za tekoče društveno leto. Knjige „Slovenske šolske Matice“ so pri poverjeniku g. Rajšpu pripravljene, ravno tako slike za „Šolo in dom“. — K prav obilni udeležbi vabi najvljudneje odbor.

Učiteljsko društvo za ptujski okraj zboruje v četrtek, dne 7. vel. travna ob pol 11. uri dopoldne v okoliški šoli po sledečem vzporedu: 1. Zapisnik. 2. Dopisi. 3. Volitev delegatov za XV. glavno skupščino „Zaveze“. 4. Razgovor o vprašanjih za letošnjo okrajno učiteljsko konferencijo. 5. Slučajnosti. — Gg. pevci in gdč. pevke naj pridejo pol ure prej k pevski vaji. Pripravijo naj se na sledeče pesmi: „Mohorska pesmarica I. del“ št. 3 ter „Moh. pesm. II. del“ št. 6, 21, 47, 59 in 61. K mnogobrojni udeležbi vljudno vabi Fr. Šorn, t. č. predsednik.

Učiteljsko društvo za mariborsko okolico bo zborovalo 7. dne maja 1903. ob 10. uri predpoldan v šoli Leitersberg-Krčevina po sledečem vzporedu: 1. zapisnik, 2. dopisi, 3. volitev delegatov za XV. glavno skupščino „Zaveze“, 4. podavanje, 5. predlogi in nasveti.

K prav obilni udeležbi vabi najvljudneje odbor.

Učiteljsko društvo za konjiški okraj zboruje dne 7. maja t. l. ob 10. uri dopoldne v šoli na Prihovi, kamor napravi majniški izlet. Pred zborovanjem je hospitacija v I. razredu. (Računanje). Vzpored: 1. Zapisnik. 2. Društvene zadeve. 3. Volitev delegatov za letošnjo glavno skupščino „Zaveze“. 4. Slučajnosti.

Vsi društveniki, kakor tudi bližnji slovenjebistriški p. n. tovarišice in tovariši so prav prijazno vabljeni.

Jos. Čeh, t. č. predsednik.

Učiteljsko društvo gornjegrajskega okraja zboruje v nedeljo, dne 10. maja t. l. v ljud. šoli pri sv. Frančišku Ksaveriju. Zborovanje se prične ob 11. uri dopoldne in se vrši po tem-le vzporedu: 1. Zadnji zapisnik. 2. O novem obrazu šol. zamud in obravnava istih, poroča gosp. Fran Koehek. 3. Domovinoslovne črtice sv. Frančiška Ksaverija, poročevalec g. Jos. Terčak. 4. Šolska Matica, njene letošnje knjige in razširjatev istih med spodnještajersko slov. učiteljstvo, poroča g. Ig. Šijanec. 5. Volitev delegatov k „Zavezinemu“ zborovanju. 6. Razni nasveti in predlogi. — Cenjeni gg. kolegi in kolegije se vabijo najvljudneje, da se udeležijo zborovanja polnoštevilno. V slučaju neugodnega vremena se preloži zborovanje na prihodnjo nedeljo.

Iv. Burdian, t. č. predsednik.

Kozjansko učiteljsko društvo je zborovalo dne 5. aprila. Predsednik javi pristop gosp. Staufferja. Po prečitaniu dopisov je poročal tajnik o delovanju društva v pretečenem letu. Društvo šteje 31 članov in je imelo 5 zborovanj. Obravnavali so se pri teh sledeči predmeti: 1. Obravnava šolskih zamud, 2. Kaj lahko stori šola proti razširjanju pijančevanja (ref. Em. Moric), 3. Kako se dado uporabljati zgodovinske pripovedke in pravljice pri domoznanskem pouku, 4. Risanje po življenskih oblikah na podlagi Wehrenfennigove zbirke, 5. Domoznanski pouk s pomočjo pridvižnega zemljevida in navod, kako si tega učitelj sam napravi (poročevalec V. Pulko). Tovariš Jelovšek je stavil tri resolucije v zadevi rubrike „Politisches Verhalten“ in „Sittliches Betragen“ v službenih razpredelnih in o uvedbi disciplinarnega zakona. Predsednik je razkazoval model šolske table mizarja Betza pri Celju. Dne 1. septembra je slavilo društvo petdesetletnico službovanja nadučitelja gosp. Jož. Čizeka v Pilštanju. Bil je to lep in pomenljiv dan za društvo in učiteljstvo. Slavljencu

se je podaril v spomin album s fotografijami kozjanskega učiteljstva. — Blagajnik izkazuje 30-30 K prebitka. Poročili se sprejmeta z odobravanjem. — Tov. Pulko poroča na to o ustanovnem shodu „Zveze južnoštaj. učiteljev in učiteljic“. Društveni odbor se je sestavil tako: Franc Šetinec, predsednik, Emerik Moric, namestnik, Anton Potočnik, tajnik, Val. Pulko, blagajnik in poročevalec listom, Fran Böheim in Andr. Šket, odbornika. Končno se spominja predsednik iz našega šolskega okraja se preselivšega tovariša Sim. Gajšeka ter omenja njegovo nesebično in vztrajno delovanje pri društvu; zaraditega je bil imenovan častnim članom društva. — Prihodnje zborovanje je dne 3. maja, in se bo podavalo o najnovejših pojavih v spisju.

Primorsko.

Občni zbor učit. društva za sežanski šol. okraj bo v Sežani dne 7. maja t. l. ob 10. uri predp. Vzpored: 1. Pozdrav predsednikov. 2. Overovljenje zapisnika zadnjega zborovanja. 3. Referat: „Nadzorovanje v cerkvi“. 4. Tajnikovo poročilo. 5. Volitev novega odbora. 6. Volitev delegatov za zborovanje „Zaveze“. 7. Predlogi. 8. Pevske vaje. K obilni udeležbi vljudno vabi odbor.

Goriško.

Deželno učiteljsko društvo za Goriško in Gradiščansko je imelo dne 14. pret. m. svoj letni občni zbor. Udeležba je bila zaradi neugodnega vremena manjša, nego smo pričakovali. Iz predsednikovega poročila smo zvedeli, da šteje društvo 151 članov. Najvažnejši dogodek po učiteljskem shodu v Gorici 21. decembra 1902 je bil ta, da je bila odposlana obširna spomenica na ekseleuco gospoda ministra za bogočastje in uk, v kateri se je vse potrebno pojasnilo, kako naj bi se nova postava o izboljšanju učiteljskih plač premenila, ako bi se taka, kakor je bila v deželnem zboru sprejeta, ne mogla predložiti v sankcijo. Spomenica je bila vročena po posebni deputaciji pri e. kr. namestništvu in priporočena na kompetentnih mestih. Iz podpredsednikovega poročila je bilo razvidno, da za sedaj ni mogoče ustanoviti zaveze vsega avstrijskega učiteljstva, ker postaja nemško učiteljstvo vedno bolj nacionalno in za take ideje nepristopno. Dogodilo se je celo, da predsednik nemško-avstrijske zaveze učiteljskih društev na dve pismi v tej zadevi niti odgovoril ni. — Češka in druga društva so bila še precej prijazna ter so dala potrebne izkaze. Naše deželno učiteljsko društvo je izprevidelo, da bi pri sedanjih razmerah ne moglo doseči namena; zato je vso zadevo odložilo na ugodnejši čas. Po odobrenju sklepnega računa in preudarka so bili izvoljeni v odbor za triletno dobo: g. Anton Jacobi, mestni učitelj v Gorici, predsednikom; g. Franc Bajt, nadučitelj v Ajdovščini, podpredsednikom; g. Anton Kultscher, nadučitelj v Gorici, tajnikom; g. Anton Kutin, učitelj-voditelj v Št. Mavru pri Solkanu, tajnikom; g. Josip Franzot, mestni učitelj v Gorici, blagajnikom. Odbornikom so bili izvoljeni: g. Josip Falconer, nadučitelj in dež. poslanec v Gradišču; gđ. Marija Jacopig, nadučiteljica v Trziču; gospa Leopoldina Krsnik-Rott, učiteljica v Pevmi pri Gorici; g. Anton Kosovel, nadučitelj v Sežani; g. Ignacij Križman, nadučitelj v Dornbergu; g. Pavel Nigris, nadučitelj v Moraru pri Korminu; g. Alojzij Urbančič, nadučitelj v Mirnu pri Gorici. Ta odbor je po svoji sestavi edini svoje vrste. Poleg slovenskega nacionalca sedi laški in poleg tega nemški nacionalca. Tem nasproti sedi vneta klerikalka, poleg nje pa naprednjak. Vsi bodo mirno in kolegialno delali za skupne stanovske interese. Zunaj društva ima vsak proste roke; v društvu pa se mora vsak ogibati vsega, kar bi nas gnalo vsaksebi. Nihče ne sme porabiti tega, kar v dež. učiteljskem društvu vidi in sliši, za napade iz svojega stališča zunaj društva. Društvo zastopa samo skupne stanovske interese, za katere je dolžna delovati vsaka učna oseba ljudskih in meščanskih šol. — Društvo ima svoj sedež v Gorici, Corso Francesco Giuseppe št. 40. — Letne doneske je pošiljati g. Josipu Franzotu, mestnemu učitelju v Gorici, Via Ascoli 3, II. Deželno učiteljsko društvo je glede napredka velikega pomena. Ono je učiteljstvu že večkrat doneslo ugodnih uspehov. Uči-

teljstvo ima po njem odprta vrata na razna mesta, kamor bi drugače ne moglo dospeti in se potezati za svoje pravice. Ako bi ne imeli skupnega društva, ki nas zastopa, bi ostali šibki; tako pa smo stan, ki gotovo dospe po tem poti do potrebne nam veljave. Vsak zaveden učitelj, vsaka učiteljica, ki ni bolj vdana našim stanovskim nasprotnikom kakor svojemu stanu, naj pristopi k dež. učit. društvu. Kdor tega ne stori, ni vreden dobrot, ki jih društvo pripori; njega bomo gledali kot stanovskega berača med nami, ki z nami žanje, kjer ni nič sejati. — Letnina znaša 2 K.

Lep zgled, kako je treba ceniti dež. učiteljsko društvo, nam je dal v zadnjem času gospod Andrej Vrtovec, trgovec in posestnik v Tolminu, s tem, da je poslal v društveno blagajnico 15 K kot radodarni donesek v društvene namene in obljubil, da se hoče tudi nadalje odločno potezati za učiteljske pravice ter na to delovati, da učiteljstvo dobi, kar mu tiče.

Učiteljstvo je do sedaj imelo med seboj več takih ljudi, katerim ni bilo težko dati za tuje namene 100, 400, 800 K; nismo pa imeli takih, ki bi se bili spomnili svojih sotrpinov s kakšnim zneskom. Njih srce so imeli stanovski nasprotniki v pesteh in so jih pridobili, da so pomagali zidati nasprotnikom trdnjave, pozabivši na sobrate. Tako ne sme biti nadalje! Stanovska zavest mora prešinjati vsakega izmed nas. Vsak mora vedeti in čutiti, da imamo večje dolžnosti pomagati bratu in prijatelju nego nasprotniku, ki nam ne privoščiti niti obstanka.

Učiteljstvo mora imeti skupen zalog, iz katerega bo plačevalo odvetnika v pravnih zadevah skupnega pomena. Pravica na papirju ne velja nič, dokler se ne aktivira. To zadnje se zgodi večkrat le z velikim naporom, ki je združen s stroški. Stan, ki tega ne zna in ne razume, ostane v spodnjih sferah. Prigodi se mu celo, da svojim nasprotnikom v lastnih zadevah hlapčuje. To se je godilo dosedaj marsikje med učiteljstvom. Čas je, da se otresemo hlapčevskih vezi in nastopamo vzajemno in zavedno. Hvala gospodu Vrtovcu! Čast njegovim posnemovalcem!

Književnost in umetnost.

„Popotnik“ ima v četrti letošnji številki to-le vsebino: 1. V. Bežek: Ad interim! — 2. Dr. Jos. Tomišek: Slovnisko povratno razmerje v šoli in vedi. — 3. L. Fettič-Frankheim: Kako uporabljaj učitelj posamezne predmete v vzgojilni namen (Konec). — 4. V. Pulko: Težnost in teža. — 5. Ivan Ivanovič: Solstvo v tujini. — 6. Iv. Šega: Pedagoški utrinki (LXIX.—LXXII.). — 7. Književno poročilo (Novosti). — 8. Razgled. Listek. — Pedagoški paberki. — Kronika.

Rad hrv. učiteljskih društava: „Hrv. pedagoško-književnoga zbora“ — „Saveza hrv. učiteljskih društava“ — „Hrv. učiteljske pripomočne i posmrtno zadruga“ — „Hrv. učiteljske štedne i predujamne zadruga“. U Zagrebu 1903. Nakladom „Hrv. pedagoško-književnoga zbora“. — Ravno kar je izišla med brati Hrvati čez 150 strani obsežna, okusno opremljena knjiga, ki popisuje delovanje naših tovarišev onkraj Sotle. Diči jo osem velikih slik: Osnivači „Hrv. ped.-knjiž. zbora“ u Zagrebu. Godine 1871. — Poprsje Ivana Filipovića — Čitaonica — Klub učiteljica — Hrvatska uč. štedna i predujamna zadruga — in tri slike „Hrvatskega šolskega muzeja“ v Zagrebu (Soba br. I., II., III.).

Po kratkem uvodu se deli knjiga v štiri glavne oddelke po zgoraj omenjenih društvih. V prvem oddelku je „Ljetopis“ Hrv. ped. knjiž. zbora, razdeljen po letih, nato so navedena vsa književna izdanja, razprave, čitane v njega sejah, člani, imena odbornikov, poverjenikov, pregled predmetov šolskega muzeja, blagajnica in imovina l. 1902, pravila in statuti „Hrv. ped. knjiž. zbora“ in v njegovi upravi se nahajajočih ustanov in drugih institucij.

Drugi oddelek nas vodi po delovanju „Saveza hrvatskih učiteljskih društava“, nam popisuje nastanek in obstanek učiteljskega doma in konvikta ter nam predočuje koristno delovanje „Učiteljske zadruga“. Obširni računi nam slikajo

gmotno stanje „Saveza“, v tem ko nam pregled društev, združenih v Savezu, navaja stanje vsakega posameznega izmed sedemintridesetih. Uspeh „Hrv. učiteljske pripomočne i posmrtna zadruge“ nam oznanja tretji oddelek, a četrti se peča s „Hrv. učiteljsko štedno in predujamno zadrugo“. To je na kratko navedena vsebina knjige. Ker nameravamo še ta mesec obširneje poročati o delovanju hrvaške učiteljske organizacije, zato se ne spuščamo sedaj v podrobnejšo razpravljanje vsebine; pač pa priporočamo vsakomur, naj si knjigo naroči in jo preštudira. — ij —

Vestnik.

Ferdinand marki Gozani, c. kr. deželne vlade svetovalec in voditelj okrajnega glavarstva za ljubljansko okolico, se je dne 25. pret. mes. ustrelil na ljubljanskem pokopališču. Pravijo, da se mu je zmešala pamet. Pokojni marki ni bil samo zgleden uradnik, nego tudi velik in iskren prijatelj učiteljstva, blaga duša in skrajno pravičen mož. Naši tovariši, ki so službovali pod njim, so polni hvale o njega naklonjenosti, pravičnosti in dobrohotnosti. — Vodstvo imenovanega okrajnega glavarstva je prevzel c. kr. nadkomisar g. Štefan Lapajne, ki je takisto prijazen naklonjen učiteljstvu. Veseli nas, da imamo vsaj tuintam na tako važnih mestih može, ki imajo srce za nas.

Vdovsko učit. društvo. Izredni občni zbor je v četrtek, dne 7. t. m. zjutraj v „Narodnem domu“ v Ljubljani. Važna točka: Prememba pravil!

O shodu kranjskega učiteljstva je začel prinašati zagrebški „Napredak“ v zadnji številki z dne 25. pret. mes. natančno poročilo z vsemi govori v celoti. O omenjenem shodu so nepristransko poročali tudi razni nemški, češki in poljski učiteljski listi. Tako je znano stanje kranjskega učiteljstva sedaj širom naše monarhije, in „Laibacherici“ to bržkone ne bo všeč. A to nas malo briga!

Šesta seja pripravljalnega odbora za deželno učiteljsko konferencijo se je vršila dne 23. aprila na ljubljanskem c. kr. učiteljskišču. Razpravljalo se je o smotru pouka v realijah na podlagi poročil g. učitelja Šege o zemljepisju in zgodovini, g. učitelja Bernota o prirodoznanstvu. O risanju je poročal g. nadučitelj Česnik, o ženskih ročnih delih pa gospodična učiteljica Sark. V prihodnji seji se bodo rešila nekatera še neznanjena vprašanja, se bo vršila končna debata o učnih smotrih vseh predmetov in bo poročal gosp. nadučitelj Toman o načelih za razvrstitev učne tvarine iz vseh predmetov.

Občni zbor „Društva učiteljev in šolskih prijateljev okraja logaškega“ in odkritje nagrobnega spominka Antonu Božiču se vrši dne 14. maja in ne 7. maja, kakor je bilo nameravano, ker se ta dan vrši občni zbor „Slovenskega učiteljskega društva“ v Ljubljani.

Ukazi in odredbe šolskih oblasti. Učiteljsko društvo kranjskega šol. okraja je vložilo prošnjo na dež. šol. svet, da bi na dan njegovega zborovanja oprostil pouka v ponavljalni šoli vse učne osebe, ki se istega v resnici udeležje. Svojo prošnjo je podprlo s tem, da je namen društva „vzajemno vsestransko pedagoško in didaktično izobraževanje učiteljstva na korist ljudski šoli in vzgoji mladini“. Da se dožene ta namen, je treba večkratnega zborovanja. To pa z novo uvedbo šolskih počitnic ni mogoče, ker se prične ponavljalna šola takoj z vsakdanjo ter trpi do konca marca. Ob nedeljah tudi ni mogoče, ker imajo nekateri učitelji še ponavljajno šolo, drugi so pa organisti. Tako odpade jezensko zborovanje, kar ni v nemalo škodo učiteljstva. To prošnjo je c. kr. okr. šol. svet prav toplo priporočil, na kar je prišel sledeči odlok: Kranj, dne 22. dec. 1902. Na prošnjo z dne 4. okt. t. l. je c. kr. dež. šol. svet v Ljubljani z razpisom z dne 3. dec. 1902, št. 4208, dovolil, da se da udom učiteljskega društva kranjskega šolskega okraja za udeležbo jezenskega zborovanja društva jeden dan šolskega pouka prost pod pogojem, da se isti v resnici vdeležje zborovanja in se vsled tega odpadli pouk nadomesti kak drug šolskega pouka prosti dan. C. kr. okrajni šolski svet.

Uradni razpisi učiteljskih služeb.

Št. 865.

Kranjsko.

V krškem okraju so razpisane sledeče učiteljske službe s postavnimi dohodki v definitivno nameščenje:

a) Nadučiteljska služba na čveterorazredni šoli v Mokronogu ter na dvorazrednih šolah na Bučki in na Studencu.

b) Učiteljske službe na čveterorazrednih šolah v Krškem in v Radečah.

Pravilno opremljene prošnje za to službo naj se po predpisanem potu vlagajo tu sem do 18. maja 1903.

C. kr. okrajni šolski svet v Krškem, dne 13. aprila 1903.

Št. 489.

Na trirazrednici pri Sv. Križu je razpisano učno mesto za definitivnega ali provizoričnega učitelja ali učiteljico.

Prošnje je vlagati predpisanim potom semkaj.

C. kr. okr. šol. svet v Litiji, dne 20. aprila 1903.

Št. 583.

Na štirirazredni ljudski šoli na Viču se bo s pričetkom šolskega leta 1903/04 stalno oddalo učno mesto s postavnimi prejemki in se bo pri tem dala prednost moškemu prosilcu.

Prošnje je poslati po predpisanem službenem potu tukajšnjemu uradu do 28. maja 1903.

C. kr. okrajni šolski svet v Ljubljani, dne 24. aprila 1903.

Št. 441.

An der zweiklassigen Volksschule in Kröpp ist die Oberlehrer- und Schulleiterstelle mit dem gesetzmäßigen Bezügen und dem Genusse der Naturalwohnung im Schulgebäude definitiv zu besetzen.

Die gehörig belegten Gesuche sind im vorgeschriebenen Dienstwege bis zum 31. Mai hieramts einzubringen.

K. k. Bezirksschulrath Radmannsdorf, am 24. April 1903.

Št. 416.

Goriško.

V tolminskem političnem okraju razpisujem sledeče službe:

- 1.) Reka-Straža začasnega učitelja-voditelja;
- 2.) Dreženca začasne podučiteljice oz. začasne ali pa stalne učiteljice;
- 3.) Dreženca stalnega nadučitelja-voditelja oz. začasnega učitelja-voditelja;
- 4.) Idsko stalnega učitelja-voditelja;
- 5.) Kamno-Volarje začasnega učitelja-voditelja;
- 6.) Logje-Robidišče stalnega učitelja-voditelja;
- 7.) Sv. Lucija stalne učiteljice;
- 8.) Podmelec začasne podučiteljice oz. stalne ali začasne učiteljice;
- 9.) Slap stalnega učitelja-voditelja;
- 10.) Soča začasnega oz. stalnega učitelja-voditelja;
- 11.) Čadrg-Zalaz začasnega oz. stalnega voditelja;
- 12.) Št. Viškagora stalnega učitelja-voditelja;
- 13.) Vrsno stalnega ozir. začasnega učitelja-voditelja;
- 14.) Gorje-Poče začasnega učitelja-voditelja;
- 15.) Sela-Ruti začasnega učitelja-voditelja; oziroma sedaj sicer popolnoma mesta v okraju, ki bi se pa spraznila z novim imenovanjem.

Prošnje pošlje naj se predpisanim potom c. kr. okrajnemu šolskemu svetu tekom šestih tednov od dneva razpisa naprej.

S službami pod točko 1, 5, 6, 11 in 15 zvezano je potovanje, katero se nagradi z letnim zneskom 240 K.

C. kr. okrajni šolski svet v Tolminu, dne 16. aprila 1903.

Predsednik: Prinzig s. r.

Spomini na Zagreb.

IV.

„Hrvatski učiteljski konvikat.“

Ostavivši „Učiteljski dom“, sta naju peljala zagrebška tovariša v učiteljski konvikat. To je velika dvonadstropna hiša v Tvorniških ulicah, ne daleč od „Učiteljskega doma“, v bližini dolnjegradske gimnazije in realke. Uredba konvikta je kaj praktična. V pritličju je stanovanje in pisarnica ravnateljstva, jedilnica in nekaj drugih sob; v prvem nadstropju učna soba, ena spalnica, garderoba in soba za prefekte; v drugem nadstropju dve spalnici, bolniška soba in čitalnica;

v podzemlju pa kuhinja, shramba, kopalna soba, klet in prostori za družino. Sedaj je v konviktu 63 dijakov-srednješolcev, ki imajo razen stanovanja in hrane tudi posebne inštruktorje in pomagачe pri učenju. Pa ne samo za koristnost je preskrbljeno, ampak tudi za zabavo, zakaj za hišo se razteza velik vrt in igrališče. Večina gojencev so sinovi učiteljev, pa po možnosti sprejemajo se tudi neučiteljski. Ti plačujejo na mesec 40 K, v tem ko sinovi učiteljev le polovico omenjene vsote.

Oglejmo si površno te prostore! Ko smo prišli v konvikt ob 1/2 12 uri dopoldne, je bilo zbranih precej dijakov v učni sobi, kjer so izdelovali svoje naloge, oziroma se učili pod vodstvom visokošolca. Nastavljeno je namreč v zavodu več vseučiliščnikov in srednješolcev višjih razredov, ki vzdržujejo red in pomagajo dijaku pri učenju. To so prefekti in korepetitorji. Ves zavod pa vodi od osrednjega odbora „Saveze“, katera opravlja konvikt, izbran ravnatelj.

V jedilnici smo našli vse pripravljeno za kosilo. Dolga, belo pokrita miza je s preprosto snažno namizno opravo, zraven vsakega krožnika precejšen kos okusnega kruha, izgledala kaj vabljivo. Hrana v konviktu je dobra in obilna. Nobeden, še tak snedež, se ni pritožil, da bi šel lačen od mize.

Tudi spalnice so prikupno urejene. Zdi se ti, da stopiš v vojašnico, samo da je tukaj vse ličnejše in snažnejše. Postelje so železne. Posteljino prinese vsak gojenec s seboj. Zraven postelje ima posameznik omarico, kjer shranjuje svoje reči. V bližini vrat se nahajajo moderno opremljeni umivalni aparati.

Ker sem si konvikt le v naglici ogledal in si nisem vsega natančno zapomnil, ga tedaj obširneje ne morem popisati. Pač pa je vtisk, ki sem ga dobil o njem, najboljši. Srečni dijaki, ki študirajo v tako krasnih razmerah, srečni pa tudi starši-učitelji, katerih otrok je za pičlih mesečnih 20 kron preskrbljen ne le glede na stanovanje in hrano, ampak tudi glede vzgoje in učenja!

Kdaj pa otvorimo mi Slovenci tak prekorišten zavod? Izrazil bi svoje mnenje, da naj bi vsi slovenski učitelji se oklenili društva za zgradbo učiteljskega konvikta v Ljubljani ter vsi ne glede na pokrajinske meje isto podpirali. Potrebne izpremembe bi se seveda morale pri društvu izvršiti. Če bomo pa svoje gmotne moči cepili ter hoteli enake zavode ustanoviti v Ljubljani, Mariboru, Gorici, Kopru in Celoveu, potem najbrž nikjer nobenega ne bo. Zakaj bi pa štajerski ali primorski slovenski učitelj svojega otroka ne pustil šolati v Ljubljani, ki je vendar duševno središče našega naroda? Merodajne osebe, to vam v preudarek!*)

Toda vrnimo se k hrvaškemu učiteljskemu konviktu.

Misel, osnovati vzgajališče za otroke učiteljev v Hrvaški in Slavoniji, je vznikla v društvu „Učiteljska zadruga“. Sprožil jo je leta 1888. tačasni predsednik Štefan Basariček. Ob priliki otvoritve učiteljskega doma leta 1889. je opominjal predsednik „Saveze“ Ivan Filipović, naj se ustanovi konvikt za učiteljsko mladež, ki poseča srednje šole. Na glavni skupščini „Saveze“ prihodnje leto je predložil

Filipović pravila konvikta, ki so bila sprejeta. Ker pa vlada teh pravil ni potrdila, so se leta 1892. na VII. glavni skupščini „Saveze“ sestavila nova, ki jih je končno vlada vendar odobrila.

Prišel se je nabirati potreben novec. Pa le po malem se je množil sklad za zgradbo vkljub darežljivosti učiteljsstva, ljudstva in raznih korporacij. Seveda za tak zavod je potrebno dosti denarja. Glede na to se je razpravljalo in tudi sklenilo najpoprej v „Učiteljskem domu“ nastaniti „internat za učiteljsku djecu“, ki se je otvoril 1. kimaveca 1893. in je bil do konca rožnika 1899. V tej dobi je štel internat 28 učiteljskih otrok. Ker pa je prostor v „Domu“ kmalu postal pretesen in se je javljalo vedno večje število prostnikov za sprejem, se je moralo vedno intenzivnejše misliti na zgradbo posebnega učiteljskega konvikta.

Porabivši ugodno priliko, so kupili leta 1897. prikladno zemljišče za 8500 kron. Dne 18. velikega srpana 1898. na cesarjev rojstni dan se je pričelo z zgradnjo in dne 11. malega srpana 1899. je bil „Učiteljski konvikt“ na slavnosten način posvečen in odprt.

Gradnja „Učiteljskega konvikta“ z zemljiščem je stala 58.277 K 6 vin. Potreben denar se je vzel iz zaklada „Učiteljske zadruge“ 12.817 K 72 vin., iz zaklada „Učiteljskega konvikta“ (članarina, darovi [cesar 500 gld., Zagreb 1000 gld., nadškof Posilović 200 gld., devet drugih mest 345 gld., prispevalo je tudi 59 občin, razne posojilnice itd.] posojilo) 45.139 K 44 vin. in iz blagajnice „Saveze“ 320 K.

Prvo šolsko leto 1899/1900 je bila v konviktu 59 (med temi 18 neučiteljskih), drugo 57 in tretje šolsko leto 63 gojencev. Ker pa je potreba nastala po večjih prostorih, se je odločil osrednji odbor „Saveze“, da poveča zavod in dozida novo stavbo. Leta 1901. se je za vsoto 10.072 K nabavilo sosedno zemljišče, na katerem se priziduje nova zgradba, ki utegne veljati okoli 32.000 K. Otvoriti hočejo novi trakt zavoda dne 1. kimavca letošnjega leta. V tako povečan in moderno urejen konvikt se lahko sprejme čez 100 gojencev.

Ko bo „Učiteljski konvikt“ popolnoma izgotovljen, bo reprezentoval vrednost čez stotisoč kron; sedanja vrednost hiše z inventarjem vred je 76.402 K 97 h. Hiša je brez dolga.

Ker marsikaterega zanima, kako se konvikt gmotno počuti, hočem priobčiti kratek račun za šolsko leto 1901-2.

Dohodki: Plačila gojencev 17.680 K, vpisnina 200 K, drugi dohodki (članarina, posojila itd.) 3410 K 52 vin., skupno 21.290 K 52 h.

Stroški: Meso 4229-07 K, mast, moka, suho meso, klobasice 1706-91 K, trgovinsko blago 1913-36 K, kruh 1966-56 K, krompir 284-60 K, ostali živež 874-42 K, mleko 761-55 K, vodovod, gorivo, plin 1247-79 K, pranje perila 1687-20 K, vino 294-19 K, družina 861-17 K, nagrada ravnatelju 600 K, raznoterosti (popravki hiše, zdravnik, upravne potrebe itd.) 1189-76 K, skupno 17.616 K 67 vin. Preostanek znaša tedaj v omenjenem letu 3673 K 85 vin. Iz računa izprevidimo, da se konvikt rentira.

Hrvaškemu učiteljstvu pa lahko čestitamo, da ima tako lepe uspehe v svojo korist in v korist naroda. In mi?!

(Dalje.)

*) Lepa misel.

Uredništvo.

„Učiteljski Tovariš“ izhaja 1., 10. in 20. dne vsakega meseca ter stoji vse leto 8 K, pol leta 4 K, četrť leta 2 K. Spisi naj se blagovolijo pošiljati samo pod naslovom: Uredništvo „Učiteljskega Tovarša“ v Ljubljani. Naročnino pa prejema g. Frančišek Črnagoj, nadučitelj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Oznanila in poslanice se računajo za stran 30 K, pol strani 16 K, 1/2 strani 10 K, 1/4 strani 8 K, 1/8 strani 4 K; manjši inserati po 20 h petit-vrsta. Večkratno objavljenje po dogovoru. Priloge poleg poštnine 6 K.